

Szemadám György

Kocsmográfiai útmutató

(Ajánlom ezt az eszme-futtatást Fábíán Zoltán festőművésznek)

Szemadám György
(1947, Budapest) festőmű-
vész, író, Munkácsy-díjas,
Érdemes- és Kiváló Művész

A kocsmát, azaz korcsmát, aminek megnevezése állítólag a szlovák krčma szóból származik, milyenségétől függően, nevezhetjük még csap-
széknek, csárdának, ivónak, italmérésnek, talponállónak, borozónak, sörözőnek, sznob latinsággal tavernának, vagy angolsággal pubnak, humorosan kocsmahivatalnak vagy becsület-süllyesztőnek, lekezelő fraternizálással kricsminek, megítélően lebujnak, zugkocsmának vagy bögrecsárdának, végül az utóbbi évtizedek leleményeként romkocsmának.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy ezek a vendéglátóipari egységek – mármint az igazi kocsmák, amilyenek a ritka kivételektől eltekintve, többnyire már csak vidéken találhatóak – a közhiedelemmel ellentétben, nem olyan helyek, ahová elsősorban a lerészegedés kedvéért járnak a férfiember. Ezek valójában információs bázisok, alternatív lakossági fórumok és kulturális központok. Mert hiszen hol is találkozhatna valaki, mintegy véletlenszerűen, kerületének, városának, falujának azon lakosával, akikkel megbeszélhet valami fontos vagy kevésbé fontos dolgot, ha nem a kocsmában. A kocsmában, ahol kiöntheti a lelkét akár egy idegennek is, ahol a közélet zajlik, s ami olyan komoly vitafórum, ahol a focitól a politikáig minden szóba kerülhet. Nőknél egyébként ugyanezt a szerepet tölti be a piac vagy a fodrász.

Elsősorban ezért jár hát az ember kocsmába, s nemcsak azért, amit egy barátom állít, miszerint: „Azért járunk kocsmába, hogy ne legyünk otthon, és mégse legyünk levegőn”.

Egyébként pedig komoly ember minden olyan helyet, ahol fenti elvárásai teljesülhetnek és italt mérnek, kocsmának nevez. Még akkor is, ha azt botor nagyozolásból étteremnek, vagy kisebbségi érzésből büfének hívják.

Sok esetben már az egyes kocsmák megnevezései – úgymint: „Jobb, mint otthon” (Pákozd), „Gumicsizmás söröző” (Üröm), „Lesz vigasz söröző” (Vecsés) – is bizalmat keltenek a messziről jött vándorban.

Feltétlenül meg kell itt említenem egyik nagyra becsült barátom, Magos András tanítását, aki bevezetett a kocsmográfia rejtelmibe. Ő nemcsak nagy tudású egyetemi tanár, de tanárhoz illően igen szigorú is, mert megkülönbözteti az általa hiteles helyeknek nevezetteket azoktól, ahová a lábát sem szabad betennie az embernek. Egyúttal olyan éles szemű megfigyelő, aki már az épületre rátekintve tudja, hogy az adott kocsmá hiteles hely-e, és ha annak bizonyul, akkor is pontozza őket egy kőbe vésett kvótarendszer alapján. Szerinte az ideális, száz pontot kiérdemlő kocsmá – amilyen természetesen nem létezik – a következő ismérvekkel bír: nyitás hajnali ötkor van, előtte biciklitároló van, minél több biciklivel, bejárata az épület sarkán található, amelyhez három, esetleg négy lépcső vezet fel, a helyiségben pedig hajópadló, thonet-székek, a falon nagy tükör, a pultnál pedig kármentő van. Sokat emel a hely pontszámán a hátul beüzemelt tekepálya is. Viszont az egész erőlködést lerombolja a falon elhelyezett kitömött madár vagy emlős, esetleg állatbőr,

ami diszkvalifikáláshoz vezet. Az őz- vagy szarvasagancs vitatott státuszú.

Nem hagyhatom említés nélkül azt az esetet, amikor e barátommal betértünk egy kocsmába, ami a Poroszló felé vezető úton, Tiszafüred határában volt. Itt még e széleskörű tapasztalattal felruházott kocsmográfiai mesterem is elámult, mert az csaknem minden elvárásának megfelelt. Valami kifogást azért talált a mellék-helyiségek állapotát szemlélve, s csak ezért nem kapta meg ez a kocsmá az álomhatárt jelentő száz pontot. Egyébként ne is keressék! Lebonították. Sic transit gloria mundi! Azaz: így múlik el a világ dicsősége.

Természetesen a fentiek még nem teszik ott-honosan hitelessé a helyet, mert ehhez a tulajdonos, a csapos, a pincér habitusa is szükségeltetik, akinek fel kell ismernie a jó vendéget a sok rohanó, pökhendi, kötzködő vagy tola-kodó ember között. Egy példát szeretnék csak említeni. Budapesttől vagy százhusz kilométernyire, Dormándon, egy kora reggeli órán betértünk az egyik üzeme-gységbe, ami hiteles helynek tűnt, s ahol a gumicsizmás, svájci-sapkás emberek között igazi házi pálinka illata terjengett. A pultnál álló, kedves és udvarias hölgynek mélyen a szemébe néztem, s tudván, hogy nem kodifikált házi pálinka kiméréséért hatalmas összegekkel, de még a kocsmá be-zárásával is büntethetik, megkérdeztem: „Van-e valami házi jellegű pálinka?”, s a „jellegű” szócskát erősen megnyomtam. „Hogyne lenne” – válaszolta szemrebbenés nélkül. Szóval – gondoltam – ez a kedves asszony nemcsak bátor, de jó emberismerő is, mert látja, hogy nem vagyok valami ellenőr. Csak, hogy rövidre fogjam: megittam a pálinkát (tényleg első osztályú volt), fizettünk és távoztunk. Legalább egy év – de lehet, hogy másfél – telt el, amikor ismét arra jártunk, és betértünk az ismert helyre, csakhogy ezúttal én vezettem, ezért aztán ott szerencsétlenkedtem a pultnál, mondván: „Nem is tudom, mit kérjek.” Mire a kedves asszony: „Mit? Mit? Hát amit nálam szokott.” Hát

ez az! Már egy ilyen mondatért is érdemes kocsmába járni.

Persze a hiteles hely elsősorban a törzsvendégeiről ismerszik meg, s gazdája is törekszik arra, hogy kiszűrje onnan a nemkívánatos elemeket. Egy apajpusztai kocsmá ajtaján például ez olvasható: „Belépés csak tagsági igazolvánnyal!” Mindenki érti a kiírást, annak ellenére is, hogy ilyesféle tagsági igazolvány nem létezik.

A törzsvendégek természetesen régóta ismerik egymást, de ez nem jelenti azt, hogy barátok lennének. Somogybabodon egyszer tanúja voltam egy meghitt jelenetnek. Kánikulai idő volt, s csak egyetlen ember üldögélt nagyfröccse mellett a kocsmá hűsében, ahová köszönés nélkül belépett egy cigány ember, s kopogós léptekkel elhaladt az ott ülő előtt, amikor az megszólalt: „Ezzel a hangos cipővel nem fogsz tudni lopni járni”. Mire a válasz: „Tudom. Amikor hozzád megyek lopni, akkor mindig tornacipőt veszek”. Ennyi! Aztán békésen iszogatták az italukat, s egy idő múlva a cigány ember elment. Kopogva. Ebben valahogy minden benne volt: nyilvánvalóan a két ember régi ismerős, akik megengedhettek maguknak némi csipkelődést is a másikkal szemben, s úgy vélték, hogy köszönés helyett ez is megteszi.

Egyébként jó, ha szem előtt tartjuk, hogy a komoly törzsközön-séggel bíró kocsmákban az ismeretlenül betérő embernek nem ajánlatos beszélgetést kezdeményezni, a szigorúbb helyeken pedig még nézelődni sem nagyon. („Ne nézzél! Mit néző?” – ripakodtak rá egy angyalföldi kocsmában az egyik barátomra.) Miért? Mert a férfi-szemérem, meg az óvatosság („én nem láttalak téged, te sem láttál engem”) így kívánja. Rendszeresen találkozhatnak a kocsmában olyan emberek, akik már évek óta ismerik egymást látásból, köszönnek is a másikkal, de szót még sosem váltottak. Ám ha valami rejtélyes módon kiderül valakiről valami – például a foglalkozása, börtönviselt múltja, vagy esetleg látta valaki az illetőt a televízióban – az már felkelti az érdeklődést, s ettől

kezdve óvatos kérdésekkel kóstolgtatják, beszélgetést kezdeményeznek velem, majd lassanként, szinte észrevétlenül a törzsközönség tagjává válhat.

De, hogy az ezzel kapcsolatos személyes élményeimről is szóljak: eddigi életem során három kocsmá világába nyertem beavatást, még ha törzsközönségük tagja nem is lettem.

Valamikor a hetvenes évek elején ismerkedtem meg a Nyugati pályaudvar közelében lévő Nyugat étteremmel, miután akkoriban onnan nem messze, a Vörösmarty utcában laktam, s az egyik legrégebbi barátommal, Homoródi Andrással ott szoktunk találkozgatni.

Lassanként rájöttünk, hogy az éjszaka ketőtől nyitva tartó hely igazából este tíz-tizenegy óra után válik érdekessé – úgymond: hiteles helyé –, amikor mindig történik valami. Ilyenkor kezdődött a „műsor”, s ettől kezdve úgy érezhettük, hogy színházban vagyunk. Nem elsősorban az *Éjjeli menedékhely* előadására gondolok – pedig ez szó szerint az volt! –, hanem a néha vígjátékot, máskor meg drámát játszó színházakéra.

Egyébként önkiszolgáló étteremként funkcionált az üzemegység, ahol zárásig lehetett enni (már amiből akkorra maradt még valami), italokat csak mellékesen árultak, de éjszakánként már az utóbbi felhozatal határozta meg elsősorban a közönség összetételét.

Ide aztán a téli éjszakákon, a kalandvágyó duhajok, szociál-ivók és alkoholisták mellé a környékbeli hajléktalanok is behúzódtak. Utóbbiak természetesen nem elsősorban a fogyasztás, hanem a meleg miatt. Tiszteletre méltó módon ezt soha senki nem kifogásolta. Néha egy-egy rendőr is be-benézett, de a hajléktalanokat ők sem zaklatták.

Barátommal kezdetben persze tapasztalatlanok voltunk. Beszélgetés közben néha elengedtük fröccsös poharunkat, s amikor érte nyúltunk, már üresnek találtuk azt. Mellettünk pedig békésen szunyókálni látszott egy-egy hajléktalan.

A rendes, italokat fogyasztó – vagy nem fogyasztó, hanem alvó – emberek asztaloknál ülhetek, de azoknak, akik enni akartak, be kellett érniük olyan asztalszerű tákolmányokkal, amelyeknek hosszú, de keskeny lapja csaknem mellig ért. Étkezni meglehetősen kényelmetlen volt rajtuk, de éppen ezek voltak azok, amelyek lehetőséget biztosítottak egy zseniális sportolónak arra, hogy kibontakoztathassa képességeit.

Bejárt ugyanis a Nyugatba egy sakk-fenomen, aki mindig hozta magával a sakk-készletét, és – nem túlzás! – megújítója lett ennek az ősi játéknak. Mindig pénzben játszott, de nem akárhogy! Az említett asztalok olyan keskenyek voltak, hogy arra már nem fért rá a viaszosváson tábla egyik sora, s így arra kényszerült az óvatlan kihívó, hogy nem nyolcszor-nyolcas, hanem hétszer-nyolcas táblán kell játszania a Mesterrel, aki éppen erre a szokatlan kihívásra készülve dolgozta ki taktikáját, s így szinte mindig nyert.

A Nyugatban néha mi is ettünk, s ilyenkor többnyire odajött hozzánk egy-egy ember, aki kért belőle. Néha adtunk. Egyszer a barátom éppen lencsefőzeléket evett, amiből kiemelkedt egy gusztustalannak tűnő szalonnabőr, amit ő szemlátomást kerüldtet. Akkor odalépett hozzá egy segítőkész ember, és ezt kérdezte: „Ezt nem eszi meg?” Mire a barátom: „Nem. Vegye ki!” Ő kézzel kivette, jó étvágygal befalta, barátom pedig nyugodtan befejezte az étkezést.

Volt a hajléktalanok közt egy idős, szemüveges, vékony kis ember, aki állandóan kereszt-rejtvényt fejtett, és amikor beszélgetésbe elegedtünk vele, kiderült, hogy Ernő bácsiban egy intelligens emberre akadtunk a sok emberi roncs között. Soha nem kérdeztük meg, hogy miként jutott erre a szomorú sorsra, de néha meghívtuk egy-egy fröccsre, és egyszer-egyszer nagyobb tétel lóhúst juttattam neki az állatkereti oroszlánokéból (akkoriban állatápolóként dolgoztam a budapesti Állatkertben). Sőt! Amikor kórházba került (az idősebb hajléktalanok

télire mindig igyekeztek kórházba kerülni), még ott is meglátogattuk.

Aztán évekkkel később a Margit körútra költöztem, s lakásomtól egy saroknyira volt a környék szolid gyöngyszeme, a Mecsek eszpresszó, ami vitán felül állóan hiteles hely volt, már csak azért is, mert nonstop nyitva tartással üzemelt. Eleinte főleg csak biliárdozni jártam ide, de aztán megismerkedtem ott néhány figyelemre méltó emberrel, s egy idő múlva már az ő kedvükért is be-benéztem.

Ott volt például egy nagyon izmos, jóképű, igen szelíd és kedves cigány fiatalember, aki hosszú, fekete hajával olyan volt, mint egy indián, s aki egyszer pironkodva vallotta meg nekem, hogy foglalkozására nézve pénzbehajtó. Nem faggattam ki e kalandos hivatás részleteiről, de ettől kezdve egy kis távolságtartással voltam irányában.

De egy másik indián-kalandom is volt a Mecsekben, ugyanis egy alkalommal, Cseh Tamással – azaz Füst a Szemében főnökkel – tértünk be ide, amikor egy sánta, cigány fiatalember – akit korábban már többször meghívtam egy-egy pohár sörre – telepedett az asztalunkhoz, s látva az új vendéget, hosszan részletezni kezdte árvaságra jutásának történetét, szomorú gyermekkorát, illetve nyomorúságos életét. Egy darabig hallgattuk, miközben a számlánkra fogyasztott, mígnem Tamásnál betelt a pohár. „Jó! Elég! Látjuk, hogy mozgássérült vagy, hogy cigány vagy, és most már azt is tudjuk, hogy árva vagy, de ne hivalkodj itt nekünk a halmozottan hátrányos helyzetteddel! Takarodj az asztalunktól!” – horkant fel.

Egyszer felbukkant a Mecsekben egy akár még csinosnak is mondható lány, aki ettől kezdve beköltözött oda. Naphosszat ugyanabban a sarokban ült, és ott is aludt. Az egyik kedves pultosnő azt állította, hogy valami bandával jött, de azok – talán fizetségképpen – otthagyták, netán ottfelejtették. A lány kissé értelmi fogyatékos lehetett, mert szemmel látható beletörődéssel, nyugodtan fogadta sorsát. A törzs-

vendégek etették, vagy meghívták egy-egy sörre, a pultosnő pedig néha elvitte a lakására, hogy meg tudjon fürödni. Aztán egy-két hónap múlva eltűnt. A pultosnő elmondása szerint jött egy társaság, és „hozzájuk csapódott”. Szerinte megvették. Vajon kitől?

Ezzel a pultosnővel egyébként barátság alakult ki köztünk (no, nem „olyan”!), s előfordult olyan eset is, hogy a Mecsek előtt elhaladva, éppen a Fény utcai piacra igyekeztem, amikor kijött utánam az utcára, és rám kiabált: „Hova mész, Gyuri? Hát már be se jössz? Pedig hoztam neked jó házi pálinkát, ami nem olyan vacak, mint amit itt szoktál inni.” Miután zenés helyről van szó, egyszer még táncoltunk is a Mecsek előtt, a Kisrókus utcában.

Mindebből kiderülhet, hogy éjszakánként nagy élet zajlott itt a nyolcvanas években, s ha valami vendégségből jöttünk hazafelé, akkor a napot mintegy lezárva, kötelességszerűen betértünk a Mecsekbe.

Egy ilyen alkalommal Kő Pál szobrászművésszel – más néven Pataki Lajossal, Maczky Leventével, barátoknak Lujossal – (öt is fél éve temettük) és mongol szobrász barátunkkal, Den Barsboldttal tértünk be, s ahogyan az már lenni szokott, kávéval rendeltünk, az asztal alatt pedig ott volt egy általunk odacsempészett üveg whisky, hogy legyen valami íze is a kávénak.

Den természetesen kitűnt a Mecsek vendégei közül, már csak azért is, mert szürke pamutkesztyűt viselt, amelyekre egy-egy nagy, ötágú vörös csillag volt hímezve, ami egyáltalán nem politikai meggyőződésére, hanem inkább provokációra való hajlamára utalt.

A kellemes félhomályt egyszerre csak fényár hasította szét. Civil ruhás rendőrök gyűjtötták fel a villanyokat. „Razzia. Mindenki készítse ki a személyi igazolványát!” – hangzott az utasítás. Én már riadtan nyúltam is a belső zsebembe, de Lujos és Den nem mozdult. Amikor pedig az egyik rendőr az asztalunkhoz lépett, és megismételte a felszólítást, Lujos a következő megdöbbentő választ találta mondani: „Nem látja,

hogy élő klasszikusok vagyunk?” Megdermedt bennem a vér, ám csodák csodájára a civil ruhás közeg látta! Látta, hogy élő klasszikusok vagyunk, s nem igazoltatott bennünket, hanem továbbment. Utóbb úgy gondolom, hogy Den fizimiskája és a kesztyűin látható vörös csillagok bizonytalanították el.

Már a rendszerváltás után történt, hogy egy késő éjszakai órán nagyobb társasággal tértünk be a Mecsekbe, s köztünk volt Katona Tamás történész is, aki március tizenötödikével kapcsolatban rendszeresen megjelent a televízió képernyőjén, s az említett időszakban államtitkár volt az Antall-kormányban. Az egyik szomszédos ház házfelügyelője kis idő múlva felismerte, ami egyáltalán nem volt nehéz, mert Tamásnak igen karakteres arca, hosszú ősz haja és dús, ősz bajusza volt, s asztalunkhoz lépve megkérdezte, hogy ő valóban ő-e. Az igenlő válaszra eltűnt, majd kis idő múlva megjelent vagy fél tucat emberrel, akik között többen szemlátomást már az ágyból ugorhattak ki, mert csak egy fürdőköpenyt vettek fel a pizzamájukra. Azért jöttek, hogy egy-egy fényképet készíthessenek magukról a nagy ember társaságában. Tamás nem ellenkezett, a vakuk villogtak, egyre több ember gyűlt körénk, és a Mecsek közönsége elkönnyvelhette, hogy igazi nagy emberekkel is találkozhatnak törzshelyükön (pedig az „élő klasszikusokról” – lévén, hogy inkognitóban voltak – még nem is tudtak).

Aztán Pestre, a Jókai utcába költöztünk a családommal, s ugyanebben az utcában fedeztem fel a Kinizsi sörözőt, ami tőlünk vagy száz méterre volt. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy kis idő múlva a Mecsek bezárt, amiből azt a következtetést vontam le, hogy korábban valószínűleg csak miattam volt nyitva.

A Kinizsi sörözőben tett első látogatásom benyomásaiból egy avatatlan ember arra következtetett volna, hogy oda a lábát se tegye be többé, de tapasztalt ember lévén, én úgy ítélem meg, hogy ez egy hibátlan szellemiségű, figyelmet érdemlő hely.

A dolog ugyanis úgy történt, hogy egy televíziós munkatársammal – aki korábban már fogyasztathatót valamit, mert erősen felszabdultnak tűnt – betértünk a viszonylag kis alapterületű, dohányfüstös, ismeretlen sörözőbe, ami tömve volt emberekkel, ám nekünk azért sikerült a pult mellett helyet és két korsó sört szerezni. Egy idő múlva látom ám, hogy kissé ittas barátom erősen szemez egy nem túl fiatal nővel, aki a pult túlsó oldalán ül. Egyébként mifelénk ezt a nőtipust lefutott kékharisnyának nevezik. Ez még nem lett volna baj, de barátom elkövette azt a hibát, hogy megpróbálta magához inteni a nőt. Ekkor már gyorsan követték egymást az események. Amint a nő barátja kezdett felemelkedni a székéről, s én is így tettem, egy másodperc alatt mindkettőnk erős karok fogtak le hátulról, úgy, hogy mozdulni se tudtunk. Egy percig kimerevedett a kép, s ezzel a jelenet véget is ért. Csak néma figyelemztetést kaptunk. A nő barátja visszaült a székére, fogvatartóink elengedtek minket, s az úri közönség megrovó pillantásai közepette barátom szégyenkezve elnézést kért. A kocsmában pár percnyi csönd után folyt tovább a megszokott élet.

A magam részéről én ebből a kis incidensből azt a következtetést vontam le, hogy nem lehet rossz hely az, ahol még így működik a csapat-szellem és a szolidaritás, arról nem is beszélve, hogy ellenfeleink a lovagiasságról és a felesleges erőszak kerüléséről is tanúbizonyságot tettek. Elvégre ilyen helyeken kevesebbért is vertek már agyon embereket.

Szememben a hely másik vonzerejét annak enteriőrje képezte, mert ezt csak valami őrült – esetleg dadaista – belsőépítész tervezhette, aki ráadásul a maga módján még igényes is volt. A kocsmapult és a megnevezhetetlen, de asztalként funkcionáló, dobozszerű képződmények oldalai pazarlóan gazdag vörösrézborítást kaptak, ami azért volt praktikus, mert ez az üveggel fedett „asztallap” széleinél kis kiemelkedést képezett, s így az nemcsak hideg, de

kényelmetlen is volt, hisz a letámaszkodó ember alkarját nyomta. Ezek a képződmények aféle üvegezett tárlók voltak, amelyeket, jobb híján, kavicsokkal szórtak tele. Ezt egészítette ki a fa tartószerkezet, s hogy rácsodálkozhassunk az anyagfelhasználás gazdagságára, a falon műanyag lámpaburák voltak. Ilyen bátran (vagy vakon?) használta az ismeretlen mester a vörösréz, az üveg, a kő, a fa és a műanyag együttesét. Ez eleinte nemcsak elképesztett, de szinte fizikai fájdalmat éreztem a látványtól, egy idő múlva azonban megszoktam, valahogy úgy, amint azt egy vízvezeték-szerelő mondta egy barátomnak, amikor az felrótta neki, hogy egy kerti csapot ferdén hegesztett a helyére: „Majd megszokja a szem.”

A Kinizsi főnöke – úgynevezett Laci – derűs és szorgalmas ember volt, amilyenek egy kocsmárosnak lennie is kell, hisz Krúdy Gyula is ezt írja *Álmoskönyvében*: „Kocsmáros: mindig egy vidámság képe”. Ez az ember valóban együtt élt a vendégeivel, bár ennek néha az lett az ára, hogy estére már megfáradt, s ilyenkor a pultra borulva aludt, ami egyébként semmi zavart nem okozott a kiszolgálásban, mert egy-egy önkéntes – többnyire egy taxisofőr – átvette tőle a csapolás gondját, kiszolgálta a vevőket, és a pénzt be is tette a kasszába.

Évek múltával a főnök meghalt, s húszas éveit vége felé járó, erős testalkatú fia, Lacika vette át a bolt vezetését, aki az apjához hasonlóan (az alma nem esik messze a fájától) néha el-elfáradt. Ezért aztán az üzemegység nyitása és zárása is meglehetősen bizonytalanra vált. Lacika egyszer-egyszer az egész éjszakát a kocsmában töltötte, ahol az összetolt székekre fekve, igen kényelmetlen körülmények közt aludt, s ezért akár már hajnali öttől fogadóképesnek mutatkozott, máskor meg még reggel tíz órákor sem volt ott. Zárás pedig gyakorlatilag akkor volt, amikor Lacika és a törzsvendégek megunták egymást.

Lacika váltótársa egy intelligens külsejű, szemüveges, délvidéki fiatalember – Tibi – volt,

aki a háború és a katonaság elől menekült hazánkba, s akit a 2004-es szégyenletes népszavazás másnapján sírni láttam.

Egy reggel, amikor beléptem a Kinizsibe, hatalmas betondarabok torlaszolták el utamat, s mintha a pult sem úgy állt volna, mint régen. „Miféle átépítésekbe fogtatok bele?” – kérdeztem Tibitől. Ám ő elmondta, hogy másról van szó, s ekkor előadott egy olyan valószínűtlen történetet, amiről nekem rögtön a régen látott *Olsen és bandája* című dán vígjáték-sorozat jutott az eszembe.

Ehhez a történethez az is hozzátartozik, hogy a Kinizsi mellett egy bundákkal zsúfolt kis szőrmebolt volt, aminek bejáratát éjszakánként vasredőny védte.

Az történet, hogy elszánt betörők – akik minimum hárman lehettek – a Jókai utca Kinizsi söröző oldalán lévő pincesoron áthatolva be akartak törni a szőrmeboltba úgy, hogy alulról, a bolt járófelületét áttörve, felmászni a résen, és így szerzik meg a nagy értékű bundákat. Tibi szerint valami általa olajemelőnek nevezett szerkezetet kellett lecipelniük a pincébe, mert csak azzal lehet áttörni a vastag betont. Végül ez sikerült is nekik, csak hogy elmérték a távolságot, s így nem a szőrmeboltba, hanem a Kinizsi sörözőbe jutottak. Elképzelttem magamban az elsőnek felmászó betörő arcát, amikor rá kellett jönnie, hogy féléjszakányi, emberpróbáló munka után abban a sörözőben köt ki, amit az utca felől csak üveglakok védtek, s egy téglala is elég lett volna a betöréshez. A kocsmából mindössze némi cigarettát, talán egy-két üveg italt vittek el, meg az ott lévő telefonkészülékben található aprópénzt, ami nem lehetett több néhány száz forintnál.

Lacika később vegyes érzelmekkel nézte a pult egyik felét is kissé megemelő brutális behatolás nyomait, s ezt mondta: „Kicsit sajnálom ezeket a balfékeket, és nem sajnálom tőlük azt, amit elvittek. Egy ekkora munka után ez volt a legkevesebb, amit megérdemelték.”

A padozatot aztán néhány nap múlva viszszebetonozták, és a pultot is a helyére tették, a kiszolgálás pedig közben zavartalanul működött. Nem csináltak nagy ügyet az egészből.

A törzsvendégek a Kinizsit egyszerűen csak napköziként tartották számon, s szinte mindegyikük naponta megfordult itt, esetleg többször is.

A Kinizsinek nevezett napközi „arcaként”, vagyis reklámmemberként lehetett volna számon tartani azt a kerek arcú, mosolygós, szemüveges építésszt – helyesebben: volt építésszt –, aki gyakorlatilag az egész napját az utcára néző üveglak előtti helyen töltötte, és soha meg nem valósuló építmények rajz-vázlatait készíttette. A vodkát de-cinként itta, egy-egy korsó sör kíséretében, közben pedig piros Marlborót szívott. (Körülbelül akkor halt meg, amikor a Kinizsit bezárták.)

Egy alkalommal ide beszéltünk meg találkát Szakolczay Lajos művészeti író barátommal, s miután ő teljesen járatlan a kocsmográfia tudományában, ámultan nézte a vele szemben ülő embert, aki éppen napi első adagját vette magához, s közben rágyújtott. Lajos akkor elkövette a legnagyobb hibát, amit ember egy ilyen helyen elkövethet. Megkérdezte a vele szemben ülő embertől a következőket: „Ne haragudj, de érdekelné, hogy hányat iszol meg ebből egy nap? Hogy bírod ezt? És egyáltalán: miből telik neked erre?” Kedvem lett volna letagadni, hogy Lajos velem van, de hála Istennek a kérdezett finom úriember látta,

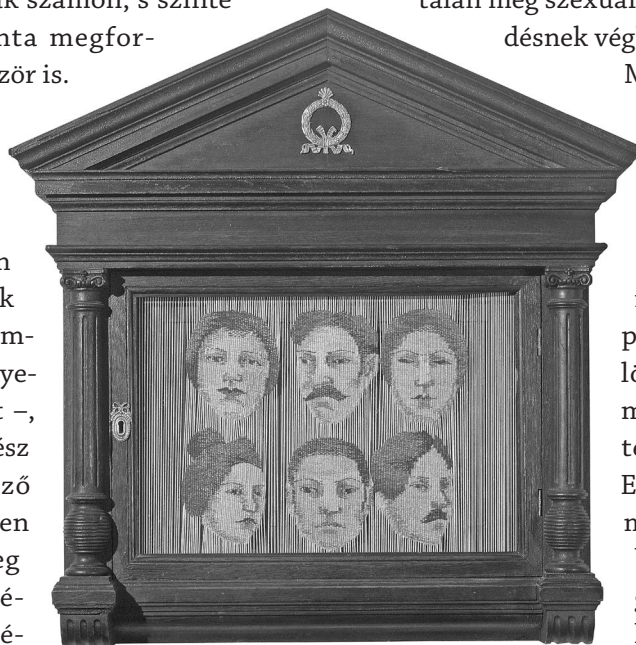
hogy dilettánszal van dolga, ezért elengedte füle mellett a kérdést, s csak legyintett egyet rá.

Alapvetően tudni kell ugyanis, hogy egy kocsmában csaknem minden elképzelhető: éneklés, tánc, üvöltözés, köztözködés, verekedés, hányás, talán még szexuális aktus is, de ilyen kérdésnek végképp nincs helye.

Másik állandó törzsvendég a fent említett taxis volt, aki vel egy idő után üzleti kapcsolatba léptem. Ő szállított néha erre-arra, és a képeimet is elvitte különböző kiállításokra, meg onnan vissza, s letette őket a Kinizsibe. Együttműködéséért mindig megfizettem, de borralalót soha sem fogadott el, csak esténként fizethettem neki egy-egy sört. Egyébként idővel a Kinizsi afféle postafiókom lett, mert

azokat a csomagküldeményeket, amelyek nem fértek volna be a postaládába, ide küldtettem.

Aztán ott volt még a Kinizsiben egy szumóbirkózóhoz hasonló testalkatú, szemüveges, rövidre vágott, fekete hajú, szemüveges ember, aki állítólag az önkormányzat egyik kisebbségi képviselője volt. Egy alkalommal arról kezdtem panaszkodni, hogy a környéken sok az autópás, mire ő megkérdezte az autóm rendszámát. Megmondtam, s az én autómat valóban nem lopták el. Ezzel kapcsolatban mesélte el, hogy egyszer ő is rajtakapott egy autótolvajt, aki éppen az ő kocsiját igyekezett kinyitni, mire elkapta, leütötte, majd berakta a csomagtartóba az illetőt, hogy átadja a rendőröknek. „Aztán – mesélte felháborodottan – tudod, mi lett?

Lakók jegyzéke (falikárpit)

A zsaruk még engem vittek el személyi szabadság megsértéséért.”

Egyszer az irántam való rokonszenvét így nyilvánította ki: „Ha itt a kocsmában, vagy valahol a kerületben valaki kötözködni próbálna veled, mondd meg neki, hogy az Apa barátja vagy.” Ha jól belegondolok, még a Keresztapánál is nagyobb tekintélyt jelent az, ha valakit Apának neveznek.

Apa meglehetősen szélsőséges, jobboldali nézeteket képviselt, s politikailag is igen tájékozott ember volt, mindemellett pedig olyan tapasztalatokkal is rendelkezett, amivel a törzsközönség többsége nem. Erre utalt az eset, amikor nyáron betért a kocsmába egy régen látott ismerőse, akitől megkérdezte: „Nagyon sápadt vagy. Mennyit ültél?” „Másfelet” – hangzott a válasz. „Az semmi” – legyintett rá ő.

A törzsközönséghez tartozott még egy fel-tűnően intelligens arcú értelmiségi, akiről aztán kiderült, hogy jogász és egyetemi tanár. A rendszerváltást követően aztán magától értetődően kerültek szóba olyan aktuális politikai kérdések, amelyekben csak ez az ember tudta kimondani a végső szót. Egyszer aztán azt javasolta, hogy kerítsünk egy alkalmat, amikor ő egy előadás keretében rávilágíthatna alkotmányos berendezkedésünk új sajátosságaira.

Így történt. A Kinizsiben – ami persze nyitva tartott (semmi zártkörű rendezvény!), s fogadta, illetve kiszolgálta az újonnan érkezőket – egy szombat délelőtt, a teljes törzsközönség, azaz vagy tizenöt ember jelenléte mellett, ez az egyetemi tanár tartott egy legalább háromnegyed órás, egyetemi szintű előadást a fenti témáról.

Képzeld el a látványt annak az embernek a szemével, aki csak egy korsó sörért lép be ebbe a tagadhatatlanul lerobbant kis kocsmába, ahol tiszteletteljes csöndben hallgatják az italaik mellett üldögélő emberek egy vékony, ősz hajú férfi előadását, aki kezében halomnyi papírral,

éppen valamiféle alaptörvényről beszél. A betérő nyilván azt gondolhatta, hogy vagy ő boldult meg, vagy a bent ülők egy elmeegógyintézet ápolójai.

Én is tartottam itt nemsokára előadást arról, hogy miért is voltak olyan gyanúsak az előző rendszer urainak a magánkezdeményezések, és *A Pál utcai fiúk* Rácz tanár ura miért is mondhatta, hogy „...világosan megmondtam, hogy semmiféle egyesület alapítását nem tűröm meg.”

Aztán a szép emléké Kinizsi bezárt, s én ettől kezdve nem jártam a környékbeli sörözők egyikébe se. Pedig három ilyen is volt a Jókai utca azon rövidke részén, ami a Podmaniczky utcától a Jókai térig húzódik. Közülük az egyik éppen a házunk alatt. Úgy ítélt meg, hogy ezek nem hiteles helyek.

Másfél évvel ezelőtt Csillaghegyre költötünk, ahol véletlenül összetalálkoztam Fábian Zoltán képzőművész kollégámmal, aki rögtön beinvitált a Mátyás Sarok sörözőbe, ami első látásra is hiteles helynek tűnt.

Amikor néhány nap múlva újra beléptem ide, köszöntésemet az ott ülő emberek már így viszonozták: „Tiszteletem, művész úr!” Hiába! Ez már majdnem vidék, ahol a hírek – éppen a kocsmának köszönhetően – gyorsan terjednek. A pultosnő pedig rendelésem után azonnal informált: „A Zoli ott ül hátul.” Mert ennek az üzemegységnek elöl is van egy kis terasza, hátul meg egy nagyobb. Zoli elmesélte, hogy bográcsozni szoktak ott. Tájékoztattott arról is, hogy a törzsvendégek a helyet művelődési központnak vagy háznak nevezik, s miután bemutatott ott egy fizikusnak és egy matematikusnak, nem kétlem, hogy a megnevezés találó.

Kis ideje a járványveszély miatt bezárták a művelődési központot. Őszintén szólva: alig várom, hogy kinyisson. Mert, ahogy a régi rómaiak mondták, vagy kellett volna mondaniuk: „Navigare et kocsmázni necesse est”.